

รูปแบบการสื่อสารอุดมการณ์ทางการเมืองของสังคมชาวโอศก

Political Ideology Communication Model of Asoke People's Society

วุฒิชัย ตาลเพชร¹
Vutichai Tanphed

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์การสื่อสารอุดมการณ์ทางการเมืองของสังคมชาวโอศก เพื่อศึกษาบทบาทและประสิทธิภาพการสื่อสารอุดมการณ์ทางการเมืองของสังคมชาวโอศก และเพื่อสร้างรูปแบบและกลไกการขับเคลื่อนอุดมการณ์ทางการเมืองของสังคมชาวโอศก การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในรูปแบบบรรยายเชิงวิเคราะห์ (Analytic Descriptive) โดยอาศัยข้อมูลจากหนังสือธรรมะของชาวโอศก วารสารและสิ่งพิมพ์ของชาวโอศก ข้อมูลสารสนเทศออนไลน์ของชาวโอศก การศึกษาข้อมูลภาคสนามด้วยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์เชิงลึกในพื้นที่ ดังผลการวิจัยต่อไปนี้ วิเคราะห์การสื่อสารอุดมการณ์ทางการเมืองของสังคมชาวโอศก ผลการวิจัย พบว่าการสื่อสารอุดมการณ์ของชาวโอศกมีอุดมการณ์ที่เป็นเสมือนแบบบทหรือธรรมเนียมของอุดมการณ์ นั่นคือ “อุดมการณ์บุญนิยม” ภายในอุดมการณ์บุญนิยมแยกย่อยออกเป็นศาสนานุญนิยม การเมืองบุญนิยม การศึกษาบุญนิยม สังคมบุญนิยม และวัฒนธรรมบุญนิยม ซึ่งอุดมการณ์ของชาวโอศกมีลักษณะเป็นการสร้างสังคมในอุดมคติ โดยมีสมาชิกร่วมอุดมการณ์จำนวนหนึ่งเป็นกลไกในการขับเคลื่อนงานต่าง ๆ ชาวโอศกมีสมณะโพธิรักษ์ผู้นำชาวโอศกเป็นกลไกสำคัญในการสื่อสารอุดมการณ์ทางการเมืองของชาวโอศก ผ่านช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ อาทิ หนังสือ วารสาร สิ่งพิมพ์ เว็บไซต์ สถานีวิทยุ สถานีโทรทัศน์ และช่องทางการสื่อสารออนไลน์ บทบาทและประสิทธิภาพการสื่อสารอุดมการณ์ทางการเมืองของสังคมชาวโอศก ผลการวิจัย พบว่า อุดมการณ์ทางการเมืองของสังคมชาวโอศกสามารถแบ่งวิวัฒนาการได้ 5 ยุค ได้แก่ ยุคก่อรูปอุดมการณ์ ยุคผลิตสื่อเพื่อขยายอุดมการณ์ ยุคการพิสูจน์อุดมการณ์ด้วยการมีบทบาทในการเคลื่อนไหวทางการเมือง ยุคหลังการทบทวนอุดมการณ์ และยุคการทำทลายอุดมการณ์กับสังคมยุคดิจิทัล ซึ่งยุคที่อุดมการณ์ทางการเมืองชาวโอศกเฟื่องฟูมากที่สุดอยู่ในช่วงที่ชาวโอศกมีบทบาททางการเมืองนับตั้งแต่ พลตรี จำลอง ศรีเมือง เข้ามาเป็นสมาชิกชาว

Received: 2021-12-18 Revised: 2021-12-27 Accepted: 2021-12-30

¹ สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะนิติรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด Program in Political Science, Faculty of Law and Politics, Roi Et Rajabhat University. Corresponding Author e-mail: vutichaitanphed002@gmail.com

อโศก การสร้างรูปแบบและกลไกการขับเคลื่อนอุดมการณ์ทางการเมืองของสังคมชาวอโศก ผลการวิจัย พบว่า สังคมชาวอโศกจำเป็นต้องมีการปรับรูปแบบและกลไกการขับเคลื่อนอุดมการณ์ทางการเมือง เพื่อเป็นการวางแผนในการส่งต่ออุดมการณ์แก่สมาชิกรุ่นต่อไปอย่างน้อย 6 แนวทาง ได้แก่ 1) การเพิ่มบทบาทเกี่ยวกับการทำงานด้านการสื่อสารมวลชนให้แก่เยาวชนในสังคมชาวอโศก 2) การสร้างสื่อต่าง ๆ ที่หลากหลายมากขึ้นเพื่อให้สามารถเข้าถึงได้ทุกช่วงวัย 3) การเพิ่มช่องทางการสื่อสารให้ทันสมัยเหมาะสมแก่โลกยุคดิจิทัล 4) การให้ความรู้แก่สมาชิกผู้สูงวัยในสังคมชาวอโศกที่ยังไม่สามารถใช้เทคโนโลยีได้ 5) ส่งเสริมให้เยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนชาวอโศกทั่วประเทศเข้าใจถึงอุดมการณ์ทางการเมืองของชาวอโศกและมีเวทีให้แสดงออกทางการเมือง และ 6) โครงสร้างองค์กรเกี่ยวกับการผลิตสื่อและการจัดรายการต่าง ๆ ควรให้เยาวชนในสังคมชาวอโศกเข้าไปมีบทบาทอย่างชัดเจน

คำสำคัญ (Keywords): การสื่อสารทางการเมือง; อุดมการณ์ทางการเมือง; สังคมชาวอโศก

Abstract

This research article aims To analyze the communication of political ideology of Asoke people's society. To study the role and efficiency of political ideology communication in Asoke people's society. and To create a format and mechanism to drive the political ideology of Asoke people's society. This research is a qualitative research study in an analytic descriptive. Based on information from the Dharma books of the Asoke people. Journals and publications of Asoke people Information online of Asoke people Studying field data with participant observation and in-depth interviews in the area. The following research results. Analysis of the political ideology of Asoke people's society The research results are as follows. The ideological communication of the Asoke people has an ideology that is similar to the master plan or constitution of the ideology, that is, "Boonniyom Ideology". Within the ideology of Boonniyom into religion Boonniyom, politics Boonniyom, Boonniyom Education, Boonniyom Society, and Boonniyom Culture. The ideology of the Asoke people is characterized by creating an ideal society. with a number of ideological members as a mechanism to drive various works. The Asoke people have the Asoke clergyman Phothirak as an important mechanism for communicating the political ideology of the Asoke people through various communication channels. such as books, journals, publications, websites, radio stations, television stations and online

communication channels. Role and efficiency of communication of political ideology in Asoke people's society The research results are as follows. The political ideology of Asoke people can be divided into 5 eras of evolution: Ideological Formation Era, Media Production Era to Expand Ideology, The era of proof of ideology by playing a role in political activism, The post-ideological review era, and and the era of challenging ideology with digital society. During the period of the Asoke people's political ideology that flourished the most during the period that the Asoke people played a political role since Major General Chamlong Srimuang became a member of the Asoke people. The Create a format and mechanism to drive the political ideology of Asoke people's society. The research results are as follows. Asoke people need to adjust the form and mechanism to drive political ideology. In order to plan to pass on the ideology to the next generation of members at least 6 ways: 1) Increasing the role of working in mass communication for youth in Asoke people society, 2) Creating a wider variety of media to make it accessible to all ages, 3) Increasing communication channels to be modern and suitable for the digital world, 4) Educating older members of the Asoke people community who are unable to use technology, 5) Encourage youth living in Asoke communities across the country to understand the political ideology of the Asoke people. and have space for political expression, and 6) The organizational structure of media production and programming should clearly allow youth in Asoke society to play a role.

Keywords: Political Communication; Political Ideology; Asoke Society

บทนำ (Introduction)

การสร้างสังคมในอุดมคติปรากฏให้เห็นมาอย่างยาวนานในลักษณะของระบบการเมืองในอุดมคติ ซึ่งรวมถึงระบบสังคมในอุดมคติเป็นสิ่งที่นักปรัชญาทางการเมืองพยายามค้นหาและเสนอเป็นความคิดมาเป็นพัน ๆ ปี นักคิดในอดีต อาทิ ขงจื๊อ เล่าจื๊อ เม่งจื๊อ เพลโต อริสโตเติล ล็อกค รูสโซ คาร์ล มาร์กซ ฯลฯ ต่างเสนอความคิดเห็นของตนเกี่ยวกับระบบการเมืองในอุดมคติ (วิชัย เทียนถาวร, 2563 : ออนไลน์) ในสังคมไทยนับแต่อดีตกาลมาแล้วที่มนุษย์มีความคิดว่าสังคมในอุดมคติของตนควรจะเป็นเช่นไรในระยะแรกก็ต้องการเพียงความอุดมสมบูรณ์ มีข้าวปลาอาหารเพียงพอกับการบริโภค ระยะต่อมาก็หวังจะให้เป็สังคมที่มีความมั่งคั่งร่ำรวย ถัดมาก็ต้องการความยิ่งใหญ่ทำให้เกิดการแผ่อำนาจเข้าครอบครองดินแดนและทรัพยากรของผู้อื่น

จนเกิดความขัดแย้งที่ลุกลามกลายเป็นสงครามใหญ่ และจบลงด้วยการเรียกร้องหาเอกราชและสันติภาพในทางการเมืองการปกครอง (ประภัสสร เสวิกุล, 2558 : ออนไลน์)

ในบริบทของสังคมไทยเป็นสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและมีความซับซ้อนในโครงสร้างทางสังคมภายใต้บริบทของพื้นที่ในภูมิภาคต่าง ๆ ซึ่งในแต่ละพื้นที่จะมีประวัติศาสตร์ทางสังคม การเมือง และวัฒนธรรมที่แตกต่างกันการสร้างความเป็นตัวตนตามอุดมการณ์ที่คาดหวังไว้จำเป็นต้องมีผู้ร่วมอุดมการณ์เพื่อเป็นกลไกในการขับเคลื่อนงานต่าง ๆ ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ได้ดังเช่นในกรณีของการก่อตัวของสังคมชาวอโศกที่เกิดขึ้นจากความต้องการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงหลักการทางพุทธศาสนาให้เกิดความถูกต้องตามหลักการของแนวคิดต้นฉบับจึงนำมาสู่การกอบกู้พุทธศาสนาในสังคมไทยเกิดขึ้นภายใต้การนำของสมณะโพธิรักษ์ (ผู้นำทางจิตวิญญาณของสังคมชาวอโศก) ซึ่งการก่อตัวในครั้งนั้นนอกจากจะเป็นชนวนเหตุของการปฏิรูปหลักการทางศาสนาแล้วยังเป็นการนำหลักการทางศาสนามาขยายผลต่อการสร้างอุดมการณ์ต่าง ๆ ตามมาภายหลังอาทิ อุดมการณ์ทางการเมือง สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม เป็นต้น

สังคมชาวอโศกเกิดขึ้นจากสาเหตุที่พระโพธิรักษ์หรือสมณะโพธิรักษ์ได้ประกาศตนเป็น “นานาสังวาส” (สันติอโศก, 2564 : ออนไลน์) ภายหลังจากสมณะโพธิรักษ์ประกาศไม่ขึ้นต่อมหาเถรสมาคม สมณะโพธิรักษ์ได้ก่อตั้งกลุ่มอิสระและได้สถาปนาอาณาจักรของตนเองขึ้นเพื่อดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทางศาสนาในนาม “สันติอโศก” การเกิดขึ้นของสำนักสันติอโศกนั้นพิจารณาได้ว่ามีสถานะเป็นสถาบันทางศาสนาสถาบันหนึ่งของสังคมไทย นอกจากสำนักสันติอโศกจะแสดงบทบาทหลักอันได้แก่การเผยแผ่หลักธรรมคำสั่งสอนของพุทธศาสนาแล้วนั้น ยังได้ดำเนินกิจกรรมอื่น ๆ ควบคู่ไปด้วยซึ่งกิจกรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งก็คือการดำเนินกิจกรรมการเคลื่อนไหวทางการเมือง (นาวาบุญนิยม, 2553 : 15-22) แม้ว่าจุดเริ่มต้นของสังคมชาวอโศกจะเกี่ยวข้องกับศาสนาและการเมือง แต่เจ้าสำนักของชาวอโศกได้เน้นย้ำว่ามุมมองหรืออุดมการณ์ทางการเมืองของชาวอโศกเป็น “การเมืองโลกุตระธรรม” อันมีเป้าหมายสูงสุดในการสู่ความไม่ตกเป็นทาสโลกที่หวังเพียง ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข เท่านั้น (สมณะโพธิรักษ์, 2550 : 52) อย่างไรก็ตาม สมณะโพธิรักษ์ได้อธิบายไว้ว่าการที่ชาวอโศกออกมาสร้างสังคมชาวอโศกตามแนวพุทธศาสนาเช่นนี้เป็นสิ่งที่ถูกต้องและเหมาะสมแล้วเพราะจะเป็นกรณีศึกษาตัวอย่างให้สังคมเกิดการตื่นตัวถึงความเป็นพุทธศาสนิกชนโดยแท้และเข้าใจเนื้อแท้แห่งหลักธรรมคำสั่งสอนจนสามารถนำไปปรับใช้ได้ทั้งมิติของการสร้างชุมชน การเมือง เศรษฐกิจและวัฒนธรรม (ภาวิณีย์ เจริญยิ่ง, 2564 : ออนไลน์)

สำนักสันติอโศกนอกจากเป็นหนึ่งในสถาบันทางศาสนาที่เป็นสถาบันทางสังคมหนึ่งที่ปฏิบัติหน้าที่มีบทบาทต่อสถาบันทางสังคมอื่น ๆ ยังพิจารณาได้ว่าสำนักสันติอโศกเป็นกลุ่มเคลื่อนไหวทางสังคมกลุ่มหนึ่งที่มีบทบาทและสัมพันธ์กับการเมืองไทยมาหลายทศวรรษ (ภูวามินทร์วาดเขียนและคณะ, 2564 : 447-448) ซึ่งสมณะโพธิรักษ์ผู้นำชาวอโศกมีหลักคิดบางส่วนที่อาจจะได้รับอิทธิพล

จากการตีความปรัชญาพุทธศาสนาของพุทธทาสภิกขุไม่มากนักน้อย แม้ว่าอาจมีบางเรื่องที่ไม่เห็นด้วยก็ตาม (สิทธิสัจจะ วิมุตตินันท์, 2528 : 28) โดยเฉพาะหลักคำสอนของพุทธทาสที่ตีความเรื่องการหลุดพ้นในพุทธศาสนาใหม่เกี่ยวกับการตีความศาสนาในทางวิทยาศาสตร์” (พุทธทาสภิกขุ, 2534 : 16) อย่างไรก็ตาม พัฒนาการของสังคมชาวอโศกสามารถแบ่งออกเป็น 3 ยุคหลัก ๆ ได้แก่ ยุคก่อนกำเนิด (พ.ศ. 2513-2530) ยุคสร้างสัมพันธ์กับสังคมภายนอก (พ.ศ. 2531-2539) เป็นช่วงที่มีการขยายเครือข่ายของชุมชนชาวอโศกไปทั่วประเทศไทย และยุคอโศกหลังห้วงวิกฤตเศรษฐกิจประเทศไทย (พ.ศ. 2540- ปัจจุบัน) (บัณฑิต ศิริรักษ์โสภณ, 2559 : 99-101)

ด้วยความมุ่งมั่นในการเผยแพร่อุดมการณ์ของชาวอโศกที่มุ่งเน้นการอธิบายหลักธรรมทางพุทธศาสนาตามหลักวิทยาศาสตร์จึงส่งผลให้ผู้นำชาวอโศกให้ความสำคัญกับการถ่ายทอดอุดมการณ์ต่าง ๆ ผ่านช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย อาทิ การตั้งสำนักพิมพ์บริษัท ฟาอภัย จำกัด สำนักพิมพ์กลั่นแก่น สำนักพิมพ์กลุ่มสุดผืนผ้า ห้องสมุดสำหรับประชาชนสมาคมผู้ปฏิบัติธรรม สถานีโทรทัศน์ช่องบุญนิยมทีวี เพจเฟซบุ๊กบุญนิยมทีวี เพจเฟซบุ๊กบันทึกโพธิกิจ โพธิกิจ เว็บไซต์ฐานข้อมูลงานวิจัยและงานวิชาการเครือข่ายชาวอโศก เว็บไซต์ www.Booniyom.tv และ ยูทูปช่องบุญนิยมทีวี เป็นต้น ส่งผลให้จำนวนของคนที่มีความศรัทธาในอุดมการณ์ของชาวอโศกมีเพิ่มขึ้นตามลำดับ

กระบวนการสื่อสารของชาวอโศกเป็นอีกหนึ่งช่องทางของการขับเคลื่อนอุดมการณ์ของชาวอโศกทั้งในมิติศาสนา การเมือง สังคม และวัฒนธรรม ในช่วงก่อนยุคที่สังคมออนไลน์จะเฟื่องฟูชาวอโศกเคยใช้รูปแบบการสื่อสารผ่านหนังสือ วารสาร แผ่นพับ สถานีวิทยุ และสถานีโทรทัศน์เพื่อปลูกถ่ายอุดมการณ์ต่าง ๆ ในช่วงที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่าสังคมชาวอโศกมีบทบาทสำคัญต่อการเมืองไทย และยังมีบทบาทในการเคลื่อนไหวทางการเมืองบทท้องถิ่นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินการด้านการสื่อสารอุดมการณ์ทางการเมืองของชาวอโศก ซึ่งเป็นประเด็นที่ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาว่าทำไมองค์กรศาสนาอย่างชาวอโศกจึงมีบทบาทต่อการเคลื่อนไหวทางการเมืองในเหตุการณ์สำคัญ ๆ ของสังคมไทยอย่างต่อเนื่อง ทำไมองค์กรทางศาสนาชาวอโศกจึงไม่แยกสถานะออกจากการเมืองอย่างชัดเจนเหมือนองค์กรศาสนาอื่น ๆ และรูปแบบการสื่อสารบุญนิยมของชาวอโศกมีลักษณะอย่างไร ตลอดจนศึกษาถึงรูปแบบกระบวนการของการสื่อสารที่ชาวอโศกดำเนินการมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันว่ามีรูปแบบ ขั้นตอนกระบวนการอย่างไรจึงสามารถชักชวนผู้คนมาเห็นดีเห็นงามในการเข้าร่วมอุดมการณ์อย่างต่อเนื่อง ซึ่งการศึกษาค้นคว้านี้จะก่อเกิดประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการให้ทราบถึงอิทธิพลของการสื่อสารกับการถ่ายทอดอุดมการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมขององค์กรศาสนา ตลอดจนเป็นแนวทางในการสร้างรูปแบบและกลไกการขับเคลื่อนอุดมการณ์ทางการเมืองของสังคมชาวอโศกภายใต้สถานการณ์ความท้าทายของการส่งต่ออุดมการณ์ของชาวอโศกในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objective)

1. เพื่อวิเคราะห์การสื่อสารอุดมการณ์ทางการเมืองของสังคมชาวโศก
2. เพื่อศึกษาบทบาทและประสิทธิภาพการสื่อสารอุดมการณ์ทางการเมืองของสังคมชาวโศก
3. เพื่อสร้างรูปแบบและกลไกการขับเคลื่อนอุดมการณ์ทางการเมืองของสังคมชาวโศก

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่วิเคราะห์ผลการวิจัยเชิงคุณภาพในลักษณะของข้อความแบบบรรยาย (Descriptive) โดยใช้การวิเคราะห์ 2 รูปแบบ ได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการตีความสร้างข้อสรุป (Conclusion Interpreting) โดยอาศัยข้อมูลสำคัญจากหนังสือธรรมะของชาวโศก วารสารและสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ของชาวโศก ข้อมูลสารสนเทศออนไลน์ของชาวโศก อาทิ เพจเฟซบุ๊กบุญนิยมทีวี เพจเฟซบุ๊กบันทึกโพธิรักษ์โพธิกิจ เว็บไซต์ฐานข้อมูลงานวิจัยและงานวิชาการเครือข่ายชาวโศก เว็บไซต์ www.Booniyom.tv และ ยูทูปช่องบุญนิยมทีวี เป็นต้น และการศึกษาข้อมูลภาคสนามด้วยการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในชุมชนชาวโศก การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการและแบบไม่เป็นทางการ และการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ที่มีบทบาทด้านการสื่อสารของสังคมชาวโศก และใช้แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองและอุดมการณ์ทางการเมืองมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ผลการวิจัย

2. กลุ่มเป้าหมาย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีการศึกษาข้อมูลภาคสนามด้วยการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในชุมชนชาวโศกที่มีจำนวนประชากรอาศัยอยู่อย่างต่อเนื่องและมีการดำเนินกิจกรรมด้านการสื่อสารมวลชน การสัมภาษณ์เชิงลึกใช้วิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจงจากผู้ที่มีบทบาทด้านการสื่อสารของสังคมชาวโศก ผู้ที่มีบทบาทด้านการเคลื่อนไหวทางการเมืองของชาวโศก และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการศึกษาและการฝึกอบรม รวมทั้งสิ้นจำนวน 54 คน ดังนี้ 1) ตัวแทนชาวโศกที่มีบทบาทด้านการสื่อสารของสังคมชาวโศก ผู้ที่มีบทบาทด้านการเคลื่อนไหวทางการเมืองของชาวโศก และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการศึกษาและการฝึกอบรมทั้งหมด 9 พื้นที่ ได้แก่ พุทธสถานศีรชะโศก พุทธสถานปฐมโศก พุทธสถานราชธานีโศก พุทธสถานสีมาโศก พุทธสถานศาลิโศก พุทธสถานสันติโศก พุทธสถานภูผาฟ้าน้ำสังฆสถานทะเลธรรม และชุมชนร้อยเอ็ดโศก (ศูนย์ฝึกอบรม) จำนวน 18 คน 2) นักบวชชาวโศกที่มีบทบาทด้านการสื่อสารและเป็นผู้ผลิตสื่อต่าง ๆ จำนวน 9 รูป 3) ผู้นำชุมชนของชาวโศก (ผู้ใหญ่บ้าน/สมาชิก อบต./กรรมการชุมชน) จำนวน 9 คน 4) ตัวแทนเยาวชนในชุมชนชาวโศกที่มี

บทบาทด้านการผลิตสื่อ จำนวน 9 คน และ 5) ตัวแทนญาติธรรมที่ศรัทธาอุดมการณ์ทางการเมืองของชาวโศก และเคยเข้าร่วมการเคลื่อนไหวทางการเมืองของชาวโศก จำนวน 9 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือหลักที่ใช้ในการศึกษารั้งนี้แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ 1) ศึกษาจากหนังสือธรรมะชาวโศก วารสารและสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ของชาวโศก 2) ศึกษาจากข้อมูลสารสนเทศออนไลน์ของชาวโศก อาทิ เพจเฟซบุ๊กบุญนิยมทีวี เพจเฟซบุ๊กบันทึกโพธิรักษ์โพธิกิจ เว็บไซต์ฐานข้อมูลงานวิจัยและงานวิชาการเครือข่ายชาวโศก เว็บไซต์ www.Booniyom.tv และ ยูทูปช่องบุญนิยมทีวี 3) ศึกษาข้อมูลภาคสนามด้วยการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในชุมชนชาวโศก และ 4) การสัมภาษณ์เชิงลึกทั้งแบบเป็นทางการและแบบไม่เป็นทางการ จากผู้ที่มีบทบาทด้านการสื่อสารของสังคมชาวโศก โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกชุมชนชาวโศกที่มีบทบาทในการทำกิจกรรมร่วมกับสังคมและมีการดำเนินกิจกรรมด้านการสื่อสารทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้อย่างผู้วิจัยได้แบ่งข้อมูลที่ใช้สำหรับการวิจัยออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลจากหนังสือธรรมะและเอกสารต่าง ๆ ของชาวโศก 2) ข้อมูลจากสารสนเทศออนไลน์ของชาวโศก 3) ข้อมูลจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และ 4) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบเจาะจง

5. การตรวจสอบข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) โดยผู้วิจัยเลือกใช้การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) เพื่อเป็นการพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ได้รับนั้นถูกต้องหรือไม่ โดยผู้วิจัยได้ตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูล ได้แก่ แหล่งเวลา แหล่งสถานที่ และแหล่งบุคคล และผู้วิจัยยังใช้การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) โดยใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลต่างที่แตกต่างกันแต่รวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ผลของข้อมูลในครั้งนี้เป็นวิเคราะห์ผลเชิงคุณภาพในลักษณะของข้อความแบบบรรยาย (Descriptive) โดยใช้การวิเคราะห์ 2 รูปแบบ ได้แก่ 1) การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ใช้สำหรับการวิเคราะห์ผลในส่วนของข้อมูลที่เป็นประเภทเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลจากสารสนเทศออนไลน์ของชาวโศก และ 2) การตีความสร้างข้อสรุป (Conclusion Interpreting) ใช้สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาภาคสนาม ประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนามจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในชุมชนชาวโศก โดยผู้วิจัยได้เข้าไปฝังตัวในชุมชนชาวโศกต่าง ๆ และเข้าร่วมการทำกิจกรรมที่ชาวโศกจัดขึ้น 2) การวิเคราะห์ข้อมูล

การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ข้อมูลกับผู้ที่ให้ข้อมูลหลักที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการจัดทำ การสื่อของชาวโศก และ 3) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นวิธีการเก็บข้อมูล เชิงคุณภาพกับกลุ่มบุคคลในช่วงที่ชาวโศกมารวมตัวกันเพื่อจัดงานประจำปีร่วมกัน

ผลการวิจัย (Research Results)

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบการวิเคราะห์ผลบรรยายเชิงวิเคราะห์ (Analytic Descriptive) ในลักษณะของการเล่าเรื่อง (Narrative) ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากการการลงพื้นที่ ภาควิชาการโดยการเข้าไปฟังตัวสังเกตแบบมีส่วนร่วมในชุมชนและทำกิจกรรมร่วมกับชาวโศก และ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 54 คน เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาตีความสร้าง ข้อสรุป และนอกจากนี้ผู้วิจัยยังใช้รูปแบบการวิเคราะห์เนื้อหาในการวิเคราะห์จากเอกสารต่าง ๆ และสื่อสารสนเทศออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารและอุดมการณ์ทางการเมืองของชาวโศก ซึ่งการนำเสนอผลการวิจัยออกเป็น 3 ประเด็นตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังผลการวิจัยต่อไปนี้

1. การสื่อสารอุดมการณ์ทางการเมืองของสังคมชาวโศก

การสื่อสารอุดมการณ์ทางการเมืองของสังคมชาวโศก ผลการวิจัย พบว่า การทำงาน เกี่ยวกับสื่อสารมวลชนเป็นภารกิจสำคัญที่ชาวโศกให้ความสำคัญเป็นอันดับต้น ๆ เพราะการ สื่อสารเป็นหัวใจสำคัญของการถ่ายทอดธรรมะของชาวโศก ด้วยเหตุนี้สมณะโพธิรักษ์จึงขับเคลื่อน งานเกี่ยวกับการสื่อสารของชาวโศกมาอย่างต่อเนื่อง และอีกนัยของการขับเคลื่อนงานด้านการ สื่อสารของชาวโศกสืบเนื่องจากสมณะโพธิรักษ์เคยทำงานกับ “ไทยโทรทัศน์” มาก่อน โดยเป็นผู้ จัดรายการต่าง ๆ ส่งผลให้เมื่อมาสร้างอุดมการณ์ชาวโศกจึงได้นำประสบการณ์ดังกล่าวมาเป็น กลไกสำคัญในการขับเคลื่อนงาน อย่างไรก็ตาม เมื่อกล่าวถึงอุดมการณ์ทางการเมืองของชาวโศก จะเกี่ยวข้องกับการเมืองที่เป็น “โลกุตระธรรม” อันมีเป้าหมายสูงสุด คือ การสร้างมนุษยทุกคนให้มี “จิตสำนึกเป็นนักการเมือง” นักการเมืองที่ว่านี้ หมายถึง การมีจิตสำนึกร่วมกันสร้างสรรค์ประโยชน์ ต่อสาธารณชน และหากมองถึงความเป็นนักการเมืองในอุดมการณ์ชาวโศกจะเน้นย้ำถึง “นักการเมืองโลกุตระ” ที่ทำงานเพื่อบ้านเมืองด้วยจิตอาสาเป็นผู้รับใช้สังคมอย่างเต็มกำลัง และที่สำคัญจะต้องไม่ทุจริตต่อแผ่นดิน ส่วนในมิติการสื่อสารอุดมการณ์ทางการเมืองชาวโศกได้ ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่เริ่มก่อรูปชุมชนชาวโศกจนถึงปัจจุบัน ซึ่งการดำเนินการต่าง ๆ จะมีคนที่อาสาสามารถร่วมอุดมการณ์ในการเรียบเรียงหนังสือ เรียบเรียงวารสาร ตัดต่อวิดีโอ ตลอดจน การถ่ายรายการสดออนไลน์ในยุคปัจจุบันด้วย ซึ่งการอุดมการณ์ของชาวโศกสามารถแบ่งได้ 5 มิติ ได้แก่ ศาสนาบุญนิยม เศรษฐกิจบุญนิยม สังคมบุญนิยม วัฒนธรรมบุญนิยม และการเมืองบุญนิยม โดยจะใช้พุทธศาสนาเป็นแก่นในการสร้างอุดมการณ์ในทุกมิติเพราะเชื่อว่าพุทธศาสนาเป็น วิทยาศาสตร์สามารถเข้าใจ เข้าถึง และนำไปสู่การปฏิบัติได้ ดังนั้น อุดมการณ์ทางการเมืองของ

สังคมชาวอโศกจึงเป็นอุดมการณ์ทางการเมืองแบบส่งเสริมนักการเมืองที่มีคุณธรรม จริยธรรม ประพฤติตนตามจารีตประเพณีไทย ซึ่งมีลักษณะเป็นแนวคิด “แบบอนุรักษนิยมผสมกับหลักพุทธศาสนา” จนกลายมาเป็น “อุดมการณ์แบบบุญนิยม” และการสื่อสารอุดมการณ์ทางการเมืองของชาวอโศกได้ดำเนินการผ่านช่องทางที่หลากหลายมีวิวัฒนาการแบ่งออก 5 ยุค ได้แก่ ยุคก่อรูปอุดมการณ์ ยุคผลิตสื่อเพื่อขยายอุดมการณ์ ยุคการพิสูจน์อุดมการณ์ด้วยการมีบทบาทในการเคลื่อนไหวทางการเมือง ยุคหลังการทบทวนอุดมการณ์ และยุคการทำทลายอุดมการณ์กับสังคมยุคดิจิทัล

2. บทบาทและประสิทธิภาพการสื่อสารอุดมการณ์ทางการเมืองของสังคมชาวอโศก

บทบาทและประสิทธิภาพการสื่อสารอุดมการณ์ทางการเมืองของสังคมชาวอโศก ผลการวิจัย พบว่า การสื่อสารอุดมการณ์ทางการเมืองของสังคมชาวอโศกนับว่าเป็นปรากฏการณ์ที่หลายฝ่ายจับตามองทั้งฝ่ายศาสนาและฝ่ายการเมือง อย่างไรก็ตาม หากอธิบายถึงบทบาทและประสิทธิภาพการสื่อสารอุดมการณ์ทางการเมืองของสังคมชาวอโศกสามารถแบ่งได้เป็น 5 ยุค ได้แก่ “ยุคก่อรูปอุดมการณ์” เป็นยุคแห่งการก่อรูปและสร้างอุดมการณ์ของชาวอโศกในราว พ.ศ. 2518 โดยมีสมณะโพธิรักษ์เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการริเริ่มกับกลุ่มผู้ปฏิบัติธรรม ในยุคนี้ อุดมการณ์ชาวอโศกยังมีความอ่อนแออยู่มาก ดังนั้น ในยุคนี้จึงเป็นการสร้างตัวตนของสมณะโพธิรักษ์ในมิติของการตีความหลักพุทธศาสนาตามความเข้าใจของท่านโดยอ้างอิงตามหลักคำสอนของพระไตรปิฎก ยุคต่อมาเริ่มเข้าสู่ยุคที่สอง “ยุคผลิตสื่อเพื่อขยายอุดมการณ์” ภายหลังจากมีการก่อตั้งสำนักสันติอโศกได้สำเร็จในปี พ.ศ. 2519 สมณะโพธิรักษ์ได้เริ่มขับเคลื่อนงานด้านการสื่อสารอย่างเต็มกำลังทั้งการเทศนา การอัดเทปการเทศนา การผลิตสื่อเอกสารต่าง ๆ ในช่วงนี้เองได้เริ่มมีการสร้างสังคมชาวอโศกที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้นโดยมีการจัดสำนักสันติอโศกเป็นศูนย์กลาง จากนั้นจึงเกิดการสร้าง “อุดมการณ์สังคมบุญนิยม” เกิดขึ้น ซึ่งอุดมการณ์บุญนิยมนี้เองที่ทำให้ผู้คนต่างสนใจแนวคิดดังกล่าวเพราะถือว่าเป็นเรื่องแปลกใหม่และท้าทายกับวิถีพุทธศาสนาแบบเดิม ตลอดจนท้าทายการปกครองที่ขาดคุณธรรมรวมไปถึงท้าทายสังคมทุนนิยมในขณะนั้น ต่อมาเข้าสู่ยุคที่สาม “ยุคการพิสูจน์อุดมการณ์ด้วยการมีบทบาทในการเคลื่อนไหวทางการเมือง” ในยุคนี้เป็นช่วงที่อุดมการณ์ทางการเมืองของชาวอโศกเฟื่องฟูที่สุด ด้วยการเข้ามาของ พลตรี จำลอง ศรีเมือง ที่เป็นจุดเริ่มต้นของการเข้าสู่การพิสูจน์อุดมการณ์ทางการเมืองของชาวอโศก โดยชาวอโศกได้เข้าไปช่วยณรงค์หาเสียงให้กับ พลตรี จำลอง ศรีเมือง ส่งผลให้ได้รับชัยชนะได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร และในเวลาต่อมาได้ร่วมกันจัดตั้งพรรคการเมืองที่มีชื่อว่า “พรรคพลังธรรม” ซึ่งมีสมณะโพธิรักษ์สนับสนุน จากนั้นเริ่มเข้าสู่ยุคต่อมา นั่นคือ “ยุคหลังการทบทวนอุดมการณ์” จากการที่ชาวอโศกได้ผ่านยุคความรุ่งโรจน์ของการเป็นนักผดุงคุณธรรมภายใต้ชื่อ “กองทัพธรรม” ผ่านอุดมการณ์ทางการเมืองแบบบุญนิยมร่วมกับ พลตรี จำลองศรีเมืองและกลุ่ม

พรรคพลังธรรม ต่อมาได้จัดตั้งพรรคการเมืองเป็นของตนเองภายใต้ชื่อ “พรรคเพื่อฟ้าดิน” ในปี พ.ศ. 2543 ต่อมาได้ยุบพรรคเพื่อฟ้าดินลงในปี พ.ศ. 2562 และ ในยุคปัจจุบันกำลังเข้าสู่ “ยุคการทำนายอุดมการณ์กับสังคมยุคดิจิทัล” ยุคนี้เป็นยุคแห่งข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัยและการมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างไปจากยุคก่อนหน้านี้เพราะการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ดำเนินการในสังคมออนไลน์ผ่านแพลตฟอร์มต่าง ๆ อาทิ เฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์ ยูทูบ และดีด็อก เป็นต้น

3. การสร้างรูปแบบและกลไกการขับเคลื่อนอุดมการณ์ทางการเมืองของสังคมชาวโศก

สังคมชาวโศกเป็นกลุ่มคนที่มีความศรัทธาต่อหลักธรรมะของพุทธศาสนาอย่างเคร่งครัด และยังเป็นสังคมที่มีการสร้างอุดมการณ์เป็นของตนเองอย่างเข้มแข็งและเหนียวแน่นมาจนถึงปัจจุบัน ฉะนั้น หากมองถึงความชัดเจนด้านอุดมการณ์ของชาวโศกแล้วจากที่ผู้วิจัยได้ลงไปฝังตัวในชุมชนชาวโศกมาร่วม 5 ปี และจากการสัมภาษณ์บุคคลสำคัญของชาวโศกสะท้อนให้เห็นว่า กลไกสำคัญของการขับเคลื่อนงานในมิติต่าง ๆ ของชาวโศกเกิดขึ้นจากการวางแผนโครงสร้างขององค์กรไว้อย่างเป็นระบบ ซึ่งในสังคมชาวโศกจะมีสมาชิกอยู่ 2 กลุ่มหลัก ๆ ได้แก่ กลุ่มนักบวช และกลุ่มฆราวาส แต่สมาชิกส่วนใหญ่จะเป็นฆราวาสมากกว่า อย่างไรก็ตาม กลไกสำคัญของการทำงานจะเป็นหน้าที่ของสมาชิกทุกคนที่ต้องดำเนินการร่วมกัน แต่เนื่องจากการทำงานของชาวโศกเป็นการทำงานเพื่อการเสียสละและฝึกการลดกิเลสจึงไม่มีค่าตอบแทนใด ๆ ในบางช่วงอาจมีคนเข้า-ออกจึงส่งผลกับความต่อเนื่องของการทำงาน ส่วนรูปแบบการทำงานเกี่ยวกับการขับเคลื่อนอุดมการณ์ทางการเมืองของชาวโศกจะดำเนินการใน 3 รูปแบบ ได้แก่ การเผยแพร่อุดมการณ์ผ่านสื่อเอกสารต่าง ๆ การเผยแพร่อุดมการณ์ผ่านกิจกรรมการเคลื่อนไหวทางการเมือง และการเผยแพร่อุดมการณ์ผ่านการจัดรายการต่าง ๆ

อย่างไรก็ตาม ในช่วงที่ผ่านมาการขับเคลื่อนงานเกี่ยวกับอุดมการณ์ทางการเมืองของชาวโศกได้ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง และได้เข้าร่วมการเคลื่อนไหวทางการเมืองกับกลุ่มของ พลตรี จำลอง ศรีเมือง และกลุ่มอื่น ๆ แต่ในยุคปัจจุบันนับว่าความนิยมของการสร้างสังคมในอุดมคติแบบสังคมชาวโศกอาจถูกมองข้ามจากเยาวชนคนรุ่นใหม่ในยุคปัจจุบันที่มีความต้องการอยากจะเปลี่ยนแปลงสังคมสู่ความเป็นวิถีประชาธิปไตยแบบสุดขีด ซึ่งแตกต่างจากยุคเฟื่องฟูของชาวโศกที่ต้องการผดุงความเป็นธรรมให้กับสังคมด้วยการสร้างอุดมการณ์ทางการเมืองแบบ “โลกุตระธรรม” หรือการเมืองที่มีธรรมะ ฉะนั้น การสร้างรูปแบบและกลไกในการขับเคลื่อนอุดมการณ์ทางการเมืองของสังคมชาวโศกจึงเป็นประเด็นสำคัญอย่างยิ่งที่สังคมชาวโศกจะต้องสร้าง “รูปแบบอุดมการณ์ชาวโศกวิถีใหม่” ที่สามารถปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัยได้อย่างกลมกลืนจากการที่ผู้วิจัยฝังตัวอยู่ในชุมชนชาวโศกได้ พบว่า ชาวโศกมีความพยายามในการปรับตัวเกี่ยวกับกระบวนการสื่อสารของชาวโศกอยู่ในระดับหนึ่ง แต่ยังขาดกำลังสนับสนุนจากคนรุ่นใหม่ในการเสนอแนะแนวทางและเป็นพลังขับเคลื่อนงานต่อจากกลุ่มคนรุ่นเก่า ด้วยเหตุนี้สังคมชาวโศก

จึงจำเป็นต้องสร้างรูปแบบและกลไกการขับเคลื่อนอุดมการณ์ทางการเมืองอย่างน้อย 6 แนวทาง ได้แก่ 1) การเพิ่มบทบาทเกี่ยวกับการทำงานด้านการสื่อสารมวลชนให้แก่เยาวชนในสังคมชาวโศก 2) การสร้างสื่อต่าง ๆ ที่หลากหลายมากขึ้นเพื่อให้เข้าถึงได้ทุกช่วงวัย 3) การเพิ่มช่องทางการสื่อสารให้ทันสมัยเหมาะสมแก่โลกยุคดิจิทัล 4) การให้ความรู้แก่สมาชิกผู้สูงวัยในสังคมชาวโศกที่ยังไม่สามารถใช้เทคโนโลยีได้ 5) ส่งเสริมให้เยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนชาวโศกทั่วประเทศเข้าใจถึงอุดมการณ์ทางการเมืองของชาวโศกและมีเวทีให้แสดงออกทางการเมือง 6) โครงสร้างองค์กรเกี่ยวกับการผลิตสื่อและการจัดรายการต่าง ๆ ควรให้เยาวชนในสังคมชาวโศกเข้าไปมีบทบาทอย่างชัดเจน

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

การอภิปรายผลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิธีการแบบบรรยายเชิงวิเคราะห์ โดยนำผลการวิจัยที่ค้นพบไปอธิบายเปรียบเทียบกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยชิ้นอื่น ๆ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกันในบทบทวนวรรณกรรม เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นความสอดคล้องของข้อมูลโดยการอภิปรายผลการวิจัย ผู้วิจัยได้แยกการอภิปรายผลออกเป็น 3 ประเด็นตามความมุ่งหมายของการวิจัยต่อไปนี้

1. การสื่อสารอุดมการณ์ทางการเมืองของสังคมชาวโศก

การสื่อสารอุดมการณ์ทางการเมืองของสังคมชาวโศกมีความเกี่ยวข้องกับประสบการณ์การทำงานของสมณะโพธิรักษ์ในช่วงก่อนที่ยังเป็นฆราวาสอยู่ เพราะสมณะโพธิรักษ์ได้นำเอาประสบการณ์จากการทำงานและพรสวรรค์ด้านการพูด การใช้ภาษา และศิลปะ มาก่อรูปแนวคิดอุดมการณ์ทางศาสนา การเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชาวโศก ซึ่งในสมัยก่อนสมณะโพธิรักษ์เคยทำงานที่ไทยโทรทัศน์ ดังนั้น จึงเริ่มต้นด้วยการใช้พรสวรรค์ด้านการพูดและการจับใจความมาเป็นจุดเริ่มต้นในการใช้เทศนาธรรมะให้มีความน่าสนใจมากขึ้น และที่สำคัญนอกจากท่านจะสนใจธรรมะของพุทธศาสนาแล้วยังสนใจเกี่ยวกับการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยท่านอธิบายว่าการปฏิบัติธรรมต้องสอดคล้องกับการทำงาน เพราะถ้าปฏิบัติธรรมอย่างเดียวโดยไม่สนใจอย่างอื่นจะเรียกว่าเป็นบุคคลที่เห็นแก่ตัวไม่สนใจสังคม สอดคล้องการศึกษาของ บัณฑิต ศิริรักษ์โสภณ (2559 : 114) ที่อธิบายว่า “การทำงานของชาวโศกเป็นการปฏิบัติธรรม” ซึ่งพิจารณาการทำงานในฐานะสนามที่ใช้ฝึกฝนจิตเพื่อลดละกิเลส ไม่ว่าจะเป็นเรื่องสามัญอย่างกิน เดิน นั่ง ไปจนถึงงานที่ซับซ้อนต้องใช้ทักษะมากขึ้น หลักคิดเรื่องการละกิเลสนี้เป็นหนทางเพื่อการบรรลุนิพพานของชาวโศก ฉะนั้น จุดเริ่มต้นของการก่อกำเนิดอุดมการณ์ทางการเมืองของชาวโศกจึงเชื่อมโยงกับการมองสังคมแบบองค์รวม โดยใช้หลักธรรมะของพุทธศาสนาเป็นแก่นในการสร้างอุดมการณ์ต่าง ๆ จึงเป็นชนวนเหตุให้สังคมชาวโศกมีบทบาทในการเคลื่อนไหวทาง

การเมืองในอดีต เพราะมีความเชื่อว่าการที่ช่วยผดุงคุณธรรมเป็นการช่วยเหลือประเทศส่วนรวมให้ได้รับประโยชน์ จนนำมาสู่การสร้างสังคมวิธีพุทธเกิดขึ้นในลักษณะสังคมแบบครบวงจรในการดำเนินชีวิต ประกอบด้วย บ้าน วัด โรงเรียน อาชีพ โรงพยาบาล สถานีโทรทัศน์ ฯลฯ สอดคล้องกับการศึกษาของ สุจิตรา วัฒนาศร, จิตตินันท์ เดชะคุปต์ และวัลภา สบายยิ่ง (2561 : บทคัดย่อ) อธิบายไว้ว่า วิธีชีวิตของครอบครัวชาวโอศกมีความเชื่อมโยงกับชุมชนอย่างใกล้ชิด ในรูปแบบของ “บ้าน-วัด-โรงเรียน” โดยเป็นการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันเสมือนครอบครัวใหญ่ กินใช้ร่วมกันด้วยระบบสาธารณโภคี มีบริบทชุมชนที่เอื้อต่อการดำรงชีวิต

หากกล่าวถึงการสื่อสารทางการเมืองและอุดมการณ์ทางการเมืองของชาวโอศกนับว่าเป็นเรื่องหนึ่งที่มีความโดดเด่นมาก เพราะนับแต่เริ่มสร้างสังคมชาวโอศกมาจนถึงปัจจุบัน ชาวโอศกได้ร่วมกิจกรรมทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง ดังที่สมณะโพธิรักษ์เคยกล่าวไว้ว่า “การทำงานการเมือง หมายถึง การทำงานเพื่อบ้านเมืองอันเป็นหน้าที่ของเราทุกคน” ฉะนั้น ชาวโอศกจึงได้เริ่มมีการสร้างอุดมการณ์บุญนิยมอันมีส่วนย่อยถึงอุดมการณ์ทางการเมืองด้วย โดยเน้นย้ำถึงการเมืองต้องคู่กับหลักคุณธรรม และศาสนากับการเมืองเป็นสิ่งที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้อย่างเด็ดขาด ด้วยเหตุนี้ชาวโอศกจึงเข้ามามีบทบาทพัวพันกับการเมือง และการเคลื่อนไหวทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง ซึ่งกลยุทธ์ของสมณะโพธิรักษ์ต่อการเมืองท่านได้ใช้ประสบการณ์จากการเป็นนักพูด นักจัดรายการโทรทัศน์ นักเขียน และนักศิลปะ มาเป็นรากฐานในการสื่อสารกับสังคมภายนอกผ่าน “อุดมการณ์บุญนิยม” ฉะนั้น การสื่อสารของชาวโอศกจึงได้เปรียบมากกว่ากลุ่มการเมืองหรือกลุ่มศาสนาอื่น ๆ เพราะมีความน่าสนใจมากกว่าและท้าทายมากกว่า ซึ่งการสื่อสารในยุคแรกและยุคกลางเป็นช่วงเฟื่องฟูของอุดมการณ์ (พ.ศ. 2519-พ.ศ. 2543) จากนั้นเริ่มถดถอยลง (พ.ศ. 2549-พ.ศ. 2562) ส่วนในยุคปัจจุบันอุดมการณ์ทางการเมืองของชาวโอศกกำลังเข้าสู่ยุคแห่งความท้าทายอุดมการณ์ในยุคเปลี่ยนผ่านทางสังคมเข้าสู่ยุคสังคมดิจิทัล การสื่อสารในรูปแบบเอกสาร หนังสือ และวารสารต่าง ๆ ที่ชาวโอศกใช้เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดอุดมการณ์ในยุคก่อนกำลังจะหมดความนิยมลงอย่างต่อเนื่อง ส่วนสถานีวิทยุที่กำลังจะหมดความนิยมเช่นเดียวกันเพราะโลกเข้าสู่ยุคใหม่การสื่อสารแบบทางเดียวกำลังหมดความน่าสนใจ ปัจจุบันชาวโอศกได้หันมาถ่ายทอดอุดมการณ์ผ่านรูปแบบรายการโทรทัศน์ และการไลฟ์สดผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ อาทิ เพจเฟซบุ๊กบุญนิยมทีวี เพจบันทึกโพธิรักษ์โพธิกิจ และช่องยูทูบบุญนิยมทีวี เป็นต้น แม้ว่าชาวโอศกจะมีความพยายามในการปรับตัวให้เข้ากับโลกยุคดิจิทัลแต่สิ่งที่ท้าทายอาจมีใช้เพียงแค่ปรับตัวให้เข้ากับเทคโนโลยีเท่านั้น แต่โอศกกำลังท้าทายกับกระแสความนิยมของหลักศาสนาในสังคมยุคปัจจุบันด้วย เพราะแนวคิดและอุดมการณ์ต่าง ๆ ของชาวโอศกล้วนแต่อ้างอิงหลักการของพุทธศาสนาทั้งสิ้น ดังนั้น ความท้าทายต่อไปของชาวโอศกก็คือ การสร้างค่านิยมให้คนรุ่นใหม่หันมาสนใจหลักศาสนา เพื่อให้พลเมืองรุ่นต่อไปที่กำลังจะเข้ามา

แทนที่คนรุ่นเก่าได้นำเอาประโยชน์ของหลักการทางศาสนา มาปรับใช้กับสังคมทั้งด้านการศึกษา เศรษฐกิจ และการเมืองต่อไป

2. บทบาทและประสิทธิภาพการสื่อสารอุดมการณ์ทางการเมืองของสังคมชาวอโศก

การสื่อสารอุดมการณ์ทางการเมืองของสังคมชาวอโศกนั้นว่ามีความโดดเด่นในสังคมชาวอโศก เพราะเป็นชุมชนวิถีพุทธเพียงหนึ่งในสังคมไทยที่แสดงจุดยืนในการดำเนินวิถีชีวิตแบบ “บ ว ร” บ้าน วัด โรงเรียน ด้วยเหตุนี้การขับเคลื่อนอุดมการณ์ทางการเมืองของชาวอโศกจึงเน้น “การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบสันติวิธีโดยใช้ปัญญาเชิงพุทธ” การแสดงออกทางการเมืองของชาวอโศกจึงเป็นลักษณะการออกไปกดดันทางการเมืองในประเด็นต่าง ๆ ด้วยการเจรจาแบบใช้เหตุผลและปัญญาคบคู่กัน เพื่อลดความรุนแรงที่อาจจะเกิดขึ้นจากการแสดงออกทางการเมือง สอดคล้องกับการศึกษาของ เกษฎา ผาทองและธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ (2561 : 205) อธิบายไว้ว่า บริบททางสังคมไทยฐานรากดั้งเดิมมีความผูกพันอันเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนามายาวนาน และปัจจุบันนโยบายของรัฐบาลที่ได้กำหนดนำมิติต่างศาสนา ร่วมแก้ไขปัญหาวิกฤติสังคมด้วยการส่งเสริมนำพลัง “บ ว ร” บ้าน วัด โรงเรียน จึงทำให้วัดในฐานะที่เป็นหน่วยกลางมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการเป็นศูนย์รวมในการพัฒนาที่หลากหลาย ๆ ด้าน

นอกจากนี้การเผยแพร่อุดมการณ์หรือการปลุกกระตือรือร้นของชาวอโศกยังดำเนินการผ่านรูปแบบการเทศนาธรรมผ่านรายการโทรทัศน์ของสมณะโพธิรักษ์ร่วมกับสมณะ สิกขมาตุ และญาติธรรมที่ศรัทธาอุดมการณ์ชาวอโศก โดยลักษณะของรูปแบบรายการที่เกี่ยวข้องกับการเผยแพร่และสอดแทรกอุดมการณ์ทางการเมืองของชาวอโศกประกอบด้วย 3 รายการหลัก ๆ ได้แก่ รายการธรรมะจากสมณะ รายการธรรมะกับการเมือง และรายการวิปัสสนาข่าวสารบ้านเมือง อย่างไรก็ตาม บทบาทและประสิทธิภาพการสื่อสารอุดมการณ์ทางการเมืองของสังคมชาวอโศกสามารถแบ่งวิวัฒนาการได้ 5 ยุค ดังต่อไปนี้

1) ยุคก่อรูปอุดมการณ์ ในช่วงยุคแรกการเผยแพร่อุดมการณ์ของชาวอโศกยังคงมีบทบาทค่อนข้างน้อยเพราะเป็นช่วงที่กำลังก่อรูปอุดมการณ์ และกำลังสร้างสำนักสันติอโศกเพื่อเป็นศูนย์กลางในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในยุคเริ่มแรกจำนวนผู้ที่เข้าร่วมอุดมการณ์ของชาวอโศกยังมีจำนวนไม่มากนัก ฉะนั้น บทบาทและประสิทธิภาพการสื่อสารอุดมการณ์ของชาวอโศกจึงอยู่ในช่วงกำลังค้นหาตัวตนและสร้างแนวทางในการจัดตั้งกลุ่มให้มีความเข้มแข็ง รูปแบบการถ่ายทอดอุดมการณ์จึงเป็นเพียงการเทศนาธรรมของสมณะโพธิรักษ์ (เจ้าสำนัก) ซึ่งการเทศนาในยุคนี้ยังคงเป็นเพียงความพยายามของเจ้าสำนักสันติอโศกที่เทศนาธรรมให้เห็นถึงแก่นแท้ของพุทธ โดยอธิบายถ้อยคำต่าง ๆ ให้เป็นภาษาที่เข้าใจง่าย เมื่อมีกลุ่มชาวอโศกเพิ่มจำนวนขึ้นจึงเกิดการขยายกรอบแนวคิดครอบคลุมมิติของสังคม การเมือง การศึกษา และวัฒนธรรม สอดคล้องกับอรรถพร ปิณฑน์โอวาท (2547 : 211) ที่อธิบายว่า การสร้างอุดมการณ์เป็นของความเชื่อพื้นฐานที่สร้างกรอบ

ความคิดและกำหนดการกระทำของเรา มีบทบาทในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับกลุ่ม รวมถึงสนับสนุนและท้าทายโครงสร้างทางอำนาจในสังคม อุดมการณ์จึงเกี่ยวข้องกับอำนาจ การครอบงำ การใช้ภาษา การสร้างความชอบธรรม และความเห็นพ้อง

2) ยุคผลิตสื่อเพื่อขยายอุดมการณ์ ภายหลังจากสังคมชาวอโศกมีการก่อตั้งได้สำเร็จต่อมา ได้มีการเริ่มต้นในการจัดทำสื่อต่าง ๆ อาทิ หนังสือธรรมะของสมณะโพธิรักษ์ วารสาร อัตเทพการ เทศนา และสถานีวิทยุ ฯลฯ ซึ่งยุคนี้เองเป็นช่วงที่เกิดอุดมการณ์ชาวอโศกชัดเจนขึ้น ส่งผลให้คนแฉะเวียนมาสนทนารวมกับสมณะโพธิรักษ์อย่างต่อเนื่อง ต่อมาเมื่อ “อุดมการณ์บุญนิยม” จึงได้รับความสนใจจากกลุ่มแกนนำทางการเมืองและประชาชนทั่วไป และยุคนี้ยังได้รับกระแสการวิพากษ์วิจารณ์จากสังคมพอสมควรว่าพระชาวอโศกส่งเสริมให้คนเข้ามาพัวพันกับการเมืองเป็นวิถีแห่งความผิดเพี้ยน “นอกรีต” และยังถูกสังคมกล่าวหาว่าเป็น “พระคอมมิวนิสต์” อย่างไรก็ตาม สมณะโพธิรักษ์และหมู่กลุ่มชาวอโศกก็ได้ผ่านพ้นข้อครหาต่าง ๆ มาได้ด้วยการแสดงจุดยืนทางอุดมการณ์บุญนิยมให้สังคมได้เห็นเชิงประจักษ์ว่ากลุ่มตนมิได้มีเป้าหมายเพื่อเข้ามาครอบครองอำนาจรัฐแต่มุ่งหวังเพียงเข้ามาสร้างประโยชน์และพิทักษ์ประโยชน์ของชาติด้วยความบริสุทธิ์ใจ

3) ยุคการพิสูจน์อุดมการณ์ด้วยการมีบทบาทในการเคลื่อนไหวทางการเมือง สังคมชาวอโศกเป็นเสมือนการสร้างสังคมในอุดมคติที่มีก่อรูปสังคม “แบบสาธารณโภคี” มีลักษณะคล้ายคลึงรูปแบบ “สังคมคอมมูน” ที่มีการแบ่งปันผลประโยชน์และครอบครองทรัพยากรร่วมกัน แต่ในรูปแบบสังคมของชาวอโศกมีการสร้างความสัมพันธ์กันในสังคมแบบเครือญาติที่สามารถพึ่งพาอาศัยกันได้ตั้งแต่เกิดจนตาย สอดคล้องกับการศึกษาของ ร้อยขวัญพุทธ มุ่งมาจน (2556 : 109) ที่อธิบายว่า ชุมชนราชธานีอโศกเป็นชุมชนชาวอโศกที่ศึกษาพุทธศาสนาตามแนวทางการสอนของสมณะโพธิรักษ์มีกฎระเบียบที่เป็นไปเพื่อการเกื้อกูลกันแบบเครือญาติ ทั้งที่ไม่ใช่ญาติสายโลหิตแต่เป็นญาติทางธรรม เรียกว่า “ญาติธรรมชาวอโศก”

ในยุคนี้เป็นช่วงเฟื่องฟูของอุดมการณ์ทางการเมืองชาวอโศก ซึ่งเป็นเสมือนการทดสอบสมมติฐาน “การเมืองบุญนิยม” ของชาวอโศกที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริงหรือไม่ อย่างไรก็ตาม จากเหตุการณ์ผ่านมาชาวอโศกสามารถเอารูปแบบการเมืองบุญนิยมไปเรียกร้องและผดุงความเป็นธรรมแก่สังคมไทยในหลายเหตุการณ์ อาทิ ในช่วงพ.ศ. 2528 ชาวอโศกได้เข้าไปช่วยณรงค์หาเสียงตำแหน่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครให้กับพลตรี จำลอง ศรีเมืองและได้ร่วมกันก่อตั้งพรรคการเมืองขึ้นภายใต้ชื่อ “พรรคพลังธรรม” ต่อมาได้เข้าร่วมเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ พ.ศ. 2535 และจากนั้นเคยร่วมชุมนุมกับกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย และใน พ.ศ. 2551 ร่วมการชุมนุมขับไล่รัฐบาลนายสมัคร สุนทรเวชและรัฐบาลนายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ และใน พ.ศ. 2554 ได้เกิดเหตุการณ์กรณีความขัดแย้งเรื่องเขาพระวิหารระหว่างไทยกับกัมพูชาขึ้น สำนักสันติอโศกได้เข้าร่วมชุมนุมกับกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย เรียกร้องต่อรัฐบาล

นายอภิสสิทธิ์ เวชชาชีวะ และในปี พ.ศ. 2557 ชาวอโศกได้ร่วมชุมนุมกับกลุ่ม (กปปส.) เพื่อขับไล่รัฐบาลนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร จนนำมาสู่การรัฐประหาร พ.ศ. 2557 โดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) สอดคล้องกับการศึกษาของ ภูมินทร์ วาดเขียนและคณะ (2564 : 447) ได้อธิบายว่า การเคลื่อนไหวทางสังคมและการเคลื่อนไหวทางการเมืองของสำนักสันติอโศกได้มีส่วนที่ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้นในสังคมไทยในหลายเหตุการณ์

4) ยุคหลังการทบทวนอุดมการณ์ เมื่อค่านิยมของคนเปลี่ยนแปลงจึงส่งผลกับค่านิยมทางการเมืองที่จะต้องปรับเปลี่ยนด้วย อุดมการณ์ทางการเมืองของชาวอโศกก็เช่นกัน เมื่อ “พรรคพลังธรรม” เริ่มเสื่อมอำนาจลงก็ส่งผลให้พลังของชาวอโศกในการแสดงออกทางการเมืองถดถอยลงด้วย และในช่วงต่อในปี พ.ศ. 2562 “พรรคเพื่อฟ้าดิน” ซึ่งเป็นพรรคการเมืองที่ชาวอโศกเป็นผู้ก่อตั้งขึ้นทดแทนพรรคพลังธรรมเก่าที่เสื่อมอำนาจได้ถูกยุบลงเช่นกัน เป็นการส่ง “สัญญาณ” สำคัญของบทบาททางการเมืองของชาวอโศกที่จะต้องปรับตัวตามสถานการณ์

5) ยุคการทำทลายอุดมการณ์กับสังคมยุคดิจิทัล แม้ว่าสังคมชาวอโศกจะมีการวางแผนยอดเยี่ยมเพียงใดก็ตามแต่เมื่อยุคสมัยแห่งเทคโนโลยีก้าวเข้ามาส่งผลให้ชาวอโศกต้องทำทลายอุดมการณ์ของตนอีกครั้ง เพราะยุคสมัยใหม่ของเทคโนโลยีเป็นยุคของสังคมวิถีใหม่ด้วย สอดคล้องกับการศึกษาของกิตติพงษ์ แซ่เจียว (2563 : 95) ที่อธิบายว่า ความจำเป็นที่จะต้องปรับตัวเปลี่ยนทิศทางการจัดการศึกษาของสันติอโศกในโลกดิจิทัล ได้แก่ 1) เพิ่มปัจจัยการเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัล 3) ตระหนักถึงความจำเป็นการนำใช้ดิจิทัล และ 4) พัฒนาการรู้เท่าทันดิจิทัล

3. การสร้างรูปแบบและกลไกการขับเคลื่อนอุดมการณ์ทางการเมืองของสังคมชาวอโศก

สังคมชาวอโศกมีลักษณะโครงสร้างคล้ายคลึงกับ “สังคมแบบคอมมูน” ที่รวมทุกอย่างเข้าสู่ส่วนกลางทรัพย์สินทั้งหมดเป็นของส่วนรวม และใช้ศีล 5 เป็นธรรมนูญในการอยู่ร่วมกัน สอดคล้องกับการศึกษาของ วลัยฐา สุพรรณธริกา (2555 : 3) ที่อธิบายว่าปัจจัยที่ขับเคลื่อนให้ชุมชนอโศกสามารถเข้าข่ายสังคมอุดมสุขที่ยั่งยืนเนื่องจากการใช้หลักศีลธรรม และหลักธรรมอื่น ๆ ของพุทธศาสนาบริหารปกครอง อย่างไรก็ตาม หากจะอธิบายถึงอุดมการณ์ทางการเมืองของชาวอโศกก็ต้องมุ่งเป้าไปที่คำว่า “อุดมการณ์บุญนิยม” ซึ่งเป็นเสมือนอุดมการณ์แม่บทหรือธรรมนูญของชาวอโศก ฉะนั้น การสร้างรูปแบบและกลไกการขับเคลื่อนอุดมการณ์ทางการเมืองของสังคมชาวอโศกจึงต้องมองผ่านอุดมการณ์บุญนิยมที่จะต้องขับเคลื่อนด้วย “หลักคุณธรรม จริยธรรม” โดยมุ่งที่ประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติเป็นเป้าหมายสำคัญ สอดคล้องกับการศึกษาของบุญทิวา พวงกลัด (2554 : 111) ที่ได้อธิบายว่า วาทกรรมและอุดมการณ์บุญนิยมเป็นกลไกที่มีการผลิตซ้ำของภาษาผ่านกลไกต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในสังคมชาวอโศกการดำเนินการสิ่งใด ๆ จะต้องคำนึงถึงอุดมการณ์บุญนิยมเสมอ เพื่อถ่วงถ่วงความถูกต้องเหมาะสม

เมื่อสังคมชาวโศกมาถึงจุดที่จะต้องทำทลายกับสังคมยุคดิจิทัลอันเป็นโลกแห่งเทคโนโลยี และสังคมออนไลน์ การที่จะถ่ายทอดอุดมการณ์ด้วยเครื่องมือการสื่อสารแบบเก่ากำลังจะกลายเป็นเรื่องที่ทันสมัยหมดความนิยมลง ด้วยเหตุนี้ชาวโศกจะต้องปรับตัวเพื่อรักษาอุดมการณ์ไว้ ดังแนวทางต่อไปนี้

1) การเพิ่มบทบาทเกี่ยวกับการทำงานด้านการสื่อสารมวลชนให้แก่เยาวชนในสังคมชาวโศก เยาวชนชาวโศกเป็นสมาชิกผู้ร่วมอุดมการณ์ของชาวโศกที่เป็นคนรุ่นใหม่จะต้องได้รับความสำคัญและส่งเสริมให้มีบทบาทในสังคมชาวโศกเพิ่มขึ้น เพื่อเป็นกลไกในการขับเคลื่อนงานด้านการสื่อสารมวลชนต่อไป เพราะในปัจจุบันเยาวชนคนรุ่นใหม่กำลังมีบทบาทในการเคลื่อนไหวทางการเมืองในแพลตฟอร์มออนไลน์ อาทิ เฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์ ดิกด็อก คลับเฮาส์ เป็นต้น

2) การสร้างสื่อต่าง ๆ ที่หลากหลายมากขึ้นเพื่อให้เข้าถึงได้ทุกช่วงวัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการผลิตสื่อสร้างสรรค์จะต้องให้ความสำคัญกับคนรุ่นใหม่เพราะกำลังเป็นกลุ่มคนที่ได้รับความสนใจในสังคมไทย

3) การเพิ่มช่องทางการสื่อสารให้ทันสมัยเหมาะสมแก่โลกยุคดิจิทัล การเพิ่มช่องทางการสื่อสารให้ทันสมัยเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่สังคมชาวโศกจะต้องปรับตัวและแสวงหาบุคลากรเข้ามาทำงานด้านสื่ออย่างจริงจัง เพราะโลกกำลังเข้าสู่สังคมดิจิทัลแบบเต็มรูปแบบในอนาคต

4) การให้ความรู้แก่สมาชิกผู้สูงวัยในสังคมชาวโศกที่ยังไม่สามารถใช้เทคโนโลยีได้ อาจจะ เป็นเทคโนโลยีพื้นฐาน อาทิ โทรศัพท์มือถือ ไอแพด เป็นต้น

5) ส่งเสริมให้เยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนชาวโศกทั่วประเทศเข้าใจถึงอุดมการณ์ทางการเมืองของชาวโศกและมีเวทีให้แสดงออกทางการเมือง เพื่อให้เยาวชนคนรุ่นใหม่ที่เป็นหน่อกล้าทางอุดมการณ์ของชาวโศกได้มีบทบาทในการแสดงออกทางการเมืองเหมือนเยาวชนที่อยู่ภายนอก

6) โครงสร้างองค์กรเกี่ยวกับการผลิตสื่อและการจัดรายการต่าง ๆ ควรให้เยาวชนในสังคมชาวโศกเข้าไปมีบทบาทอย่างชัดเจน ในโครงสร้างองค์กรจะต้องเพิ่มบทบาทของเยาวชนเข้าไปด้วยในทุก ๆ ฐานงานของชาวโศกรวมทั้งฐานงานการผลิตสื่อ เพื่อให้เยาวชนคนรุ่นใหม่เป็นกลไกในการขับเคลื่อนอุดมการณ์ในยุคสังคมดิจิทัลต่อไป

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. สังคมชาวโศกควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของเยาวชนในสังคมชาวโศกให้ เรียนรู้อุดมการณ์บุญนิยมในทุกมิติทั้ง ศาสนาบุญนิยม การศึกษาบุญนิยม การเมืองบุญนิยม เศรษฐกิจบุญนิยม และวัฒนธรรมบุญนิยม เพื่อให้เยาวชนเกิดการเรียนรู้เชิงลึกของอุดมการณ์อย่างรอบด้านและสามารถสานต่ออุดมการณ์ได้

2. หากสังคมชาวอโศกจะมีบทบาททางการเมืองเหมือนครั้งอดีตที่ผ่านมาจะต้องส่งเสริมให้คนในสังคมชาวอโศกเรียนรู้เทคโนโลยีและการสื่อสารสมัยใหม่

3. ชาวอโศกจะต้องร่วมมือในการแสวงหาแนวทางในการสืบทอดอุดมการณ์ที่เพียรสร้างมากกว่า 50 ปี ให้สามารถส่งต่ออุดมการณ์ไปยังเยาวชนคนรุ่นใหม่ต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาแนวทางในการส่งต่ออุดมการณ์บุญนิยมของชาวอโศกในอนาคตว่าจะมีทิศทางหรือมีแนวทางในการส่งต่ออุดมการณ์สู่คนรุ่นใหม่อย่างไร

2. ศึกษาเกี่ยวกับกับปรับตัวของชาวอโศกในสังคมเทคโนโลยีกับการเคลื่อนไหวทางการเมืองว่าชาวอโศกจะมีแนวทางในการปรับตัวกับโลกยุคสังคมดิจิทัลนี้อย่างไร

เอกสารอ้างอิง (References)

กิตติพงษ์ แซ่เจียว. (2563). การจัดการศึกษาของสันติอโศกในโลกดิจิทัล. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์

ดุสิตบัณฑิตบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

เกษภา ผาทองและธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์. (2561). พระพุทธศาสนากับการเมืองในสังคมไทย.

วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์). 8(1), 195-207.

บุญทิวา พ่วงกลัด. (2554). วาทกรรมบุญนิยม กรณีศึกษาชุมชนราชธานีอโศก จังหวัด

อุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง คณะ

รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

วิชัย เทียนถาวร. (2563). การเมืองในอุดมคติ การเมืองที่ไร้ปฏิบัติ. สืบค้น 17 กันยายน 2563, จาก

https://www.matichon.co.th/article/news_2349607.

ประภัสสร เสวิกุล. (2558). สังคมอุดมคติ. สืบค้น 17 กันยายน 2563, จาก

<https://www.komchadluek.net/news/204623>.

สันติอโศก. (2564). ประวัติ “พุทธสถานสันติอโศก”. สืบค้น 17 กันยายน 2563, จาก

https://asoke.info/Book/santiasoke_history.html.

นาวาบุญนิยม. (2553). งานสารานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพฯ: มูลนิธิธรรมใจ.

สารอโศก. 30(3), 15-22.

สมณะโพธิรักษ์. (2550). สารานุกรมโศก เศรษฐกิจชนิดใหม่. กรุงเทพฯ: บริษัท ฟาอภัย จำกัด

ภาวิณี เจริญยิ่ง. (2564). 86 ปี สมณะโพธิรักษ์ ตั้งเป้าหมายอายุยืนยาว 151 ปี ส่งการเมือง

‘ไทย-อเมริกา’. สืบค้น 18 กุมภาพันธ์ 2564, จาก

<https://www.matichonweekly.com/column/article>.

ภูมินทร์ วาดเขียนและคณะ. (2564). บทบาทของสำนักสันติอโศกในการเคลื่อนไหวทางสังคม.

วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ. 6(4), 434-450.

- สิทธิศักดิ์ วิมุตตินันท์ (เรียบเรียง). (2528). ปัญหาสังคมที่แก้ไม่ได้เพราะการศึกษาพุทธศาสนา ผิดพลาด. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มูลนิธิธรรมสันติ.
- พุทธทาสภิกขุ. (2534). ธรรมะในฐานะวิทยาศาสตร์. กรุงเทพฯ: สวนอุสมมูลนิธิ.
- บัณฑิต ศิริรักษ์โสภณ. (2559). “ตลาดอาริยะ”: สนามปฏิบัติธรรมและการขับเคลื่อนทางสังคม ของชาวโอศก. วารสารสังคมวิทยามานุษยวิทยา 35(2), 59.
- อรรธรณ ปิณฑน์โอวาท. (2547). วาทวิพากษ์ตะวันตก (ค.ศ. 1925-ปัจจุบัน) กับบริบทประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วลัญชา สุพรรณธริกา. (2555). สังคมอุดมสุขที่ยั่งยืน. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต การจัดการสิ่งแวดล้อม คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหาร ศาสตร์.
- ร้อยขวัญพุทธ มุ่งมาจน. (2556). ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนราชธานีโอศก อำเภอ วารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี. วารสารกฎหมาย. 6(1)2, 105-113.